me felölel, olyan alakra lenne szükség, aki egyszerre filozófus-gondolkozó, harcos és király, a szellem aszkétája. Kimagasló kvalitásokkal rendelkező vezéregyéniségként kell színre lépnie, aki megtestesíti az *ativarna*, vagyis a *bráhmana* és a *ksatrija* minőségeket együttesen meghaladó kasztfelettiség pozícióját. A földi létben megtestesült pólusként rendezi maga körül a világot, ami a birodalmi princípiummal analóg. Ezt a posztot venné birtokba, majd tenné minden szinten láthatóvá, megtapasztalhatóvá a kiépülő birodalomban; mindent magához vonzva, s hierarchikusan elrendezve. Nyilvánvaló, hogy Dugin nem ilyen személy.

Az *Eurázsiai küldetés* legkedvezőbben értékelhető része az a fejezet, ahol a szerző az Egyesült Államokat elemzi, az amerikai létet vizsgálja több szinten és szempontból. Ez a mélyelemzés nem elégszik meg az Egyesült Államok nagyon pontos átvilágításával, hanem több lehetőséget is felvázol azon amerikaiak számára, akik felismerik a hazájukat kezdettől fogva uraló szellemi *nihil*t és felbukkan bennük a felfelé való törekvés. E szellemi ébredés vonatkozásában vázol a szerző néhány érdekes metódust. A módszerek lényege abban áll, hogy akár amerikaiként is lehet csatlakozni az Eurázsia-eszméhez, ám ehhez előbb meg kell szűnni amerikainak lenni, le kell vetkőzni mindazt, ami Amerikát azzá teszi, ami. Mindez a megvalósítani kívánt eurázsiai világhoz nem tenne hozzá túl sokat, de látható, hogy az út az amerikai „senki földjén" élők számára sem reménytelen.

A Dugin-féle eurázsianizmus a fentebb vázolt hibák miatt sokkal inkább tűnik meddő társadalom-mérnökösködésnek, mintsem reálisan értékelhető programnak, ami képes lehet gátat szabni a nyugati liberalizmus térhódításának. Dugin gondolatait olvasva mindenki összefogásának szükségességéről, arról, hogy ez az összefogás majd' minden eddigi problémа méregfogát kihúzza, a naivitás sem tűnik eltúlzott kijelentésnek. Ugyanakkor egy még rosszabb változat felvetését is megkockáztatjuk, ugyanis felettébb gyanús ez a hurráoptimizmus: a mindenki összeölelkezése mindenkivel, mert a föderatív nagytérben gondolkozás majd elhozza a Kánaánt. Túlontúl ismerősen csengenek ezek a nagy világegyesítő, emberboldogító tervek. Nem vitatjuk Dugin alapvető jóindulatát, ahogyan azt sem állíthatjuk, hogy ő is az *establishment* embere lenne, de érdemes nyitott szemmel járni, és minden eshetőségre felkészülni. Akkor is, ha nem kérdés, hogy a jelenlegi nagyon kemény konfliktushelyzetben az orosz régió képviseli azt az erőt, amely ellensúlyát képezi az atlantista elsötétítésnek.

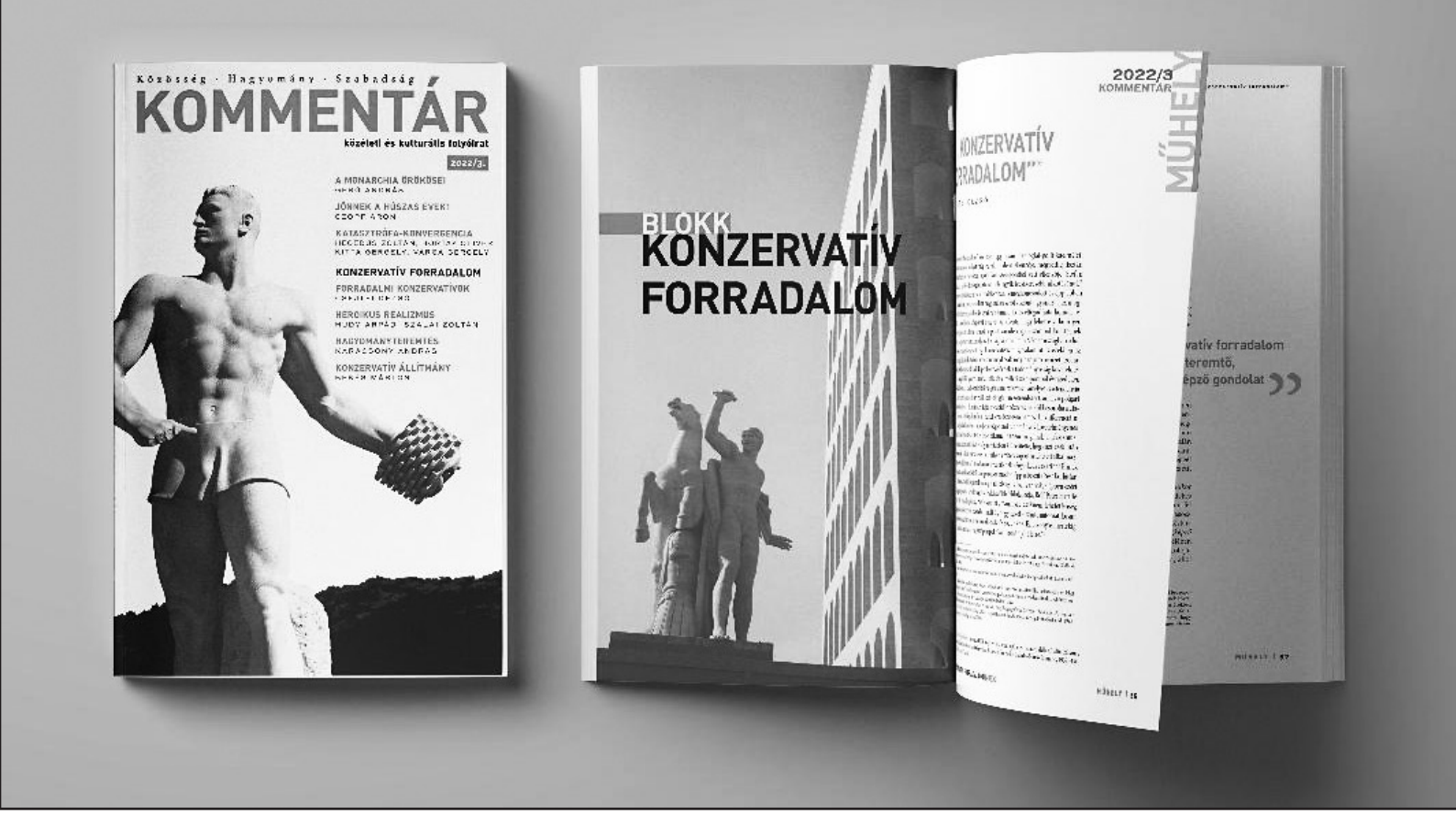
M. P.

KOMMENTÁR. KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

Közösség, hagyomány, szabadság

2022/3. szám (Balatonszepezd, Kommentár Alapítvány)

A *Kommentár* konzervatív értékrendet közvetítő folyóirat, 2006-ban indult, 2018-ban végrehajtott egy megújulást. A változások átformálták a lap küllemét, s a lendület minden bizonnyal a tartalmi részre is hatással volt. Előrebocsátjuk, hogy nem a *Kommentár* teljes eddigi működését szeretnénk górcső alá venni, benyomásainkat jobbára egy tavalyi lapszám kapcsán fogalmazzuk meg. Figyelmünket a *Kommentár* tavaly nyári (2022/3) kiadása keltette fel, melynek központi témája a több mint száz évvel ezelőtti német *konzervatív forradalom*. Ezzel a filozófiai, világnézeti jelenséggel ugyan már korábban is foglalkozott a lap, az újabb írások, tematikumok elég jónak tűntek ahhoz, hogy kézbe vegyük a folyóiratot.

A *Kommentár* kapcsán érdemes lehet megjegyezni, ha valaki számára nem lenne nyilvánvaló, hogy egy Fidesz- és kormányközeli lapról van szó, amely valójában a polgári jobbközép párt hivatalos ideológiai/politológiai fórumának számít. A Fideszhez sok közéleti csatorna, kiadvány köthető, azonban a *Kommentár* fontos szerepet tölt be ezek között, azon okból kifolyólag is, hogy a színvonalat, az érintett területeket tekintve jóval több egyszerű szavazót megszólító pártszócsőnél. Ily módon nem kérdés, hogy a párt szimpatizánsai közül is csak szűk réteg olvassa a lapot, azon egyszerű tényből kiindulva, hogy az emberek zöme nem kíván hosszú írásokat olvasni (ami 1 oldalnál terjedelmesebb, az a posztmodern korban már hosszúnak számít), még kevésbé „száraz" politikai, netán elméleti, politikafilozófiai elemzéseket; egyszóval olyan témákat, amelyek nem érdeklik, mivel egyetlen ponton sem érintik mikrovilágát, szűk anyagi egzisztenciáját. És ez, sajnos, a magukat jobboldalinak vagy nemzeti érzelműnek vallók döntő többségére is jellemző, ha nem jellemzőbb – tragikus valóság –, mint némely baloldalira.

Az elmúlt tizenkét év fideszes kormányzását, bel- és kultúrpolitikáját köteteken keresztül lehetne elemezni – természetesen nem a baloldali elemzésekre gondolunk, melyek számunkra nem bírnak érvénnyel –, s ugyan egy lapismertetőnek nem feladata ilyen analízis, néhány szempontot érdemes megvizsgálni a *Kommentár*t szem előtt tartva.

A Fidesz sorozatos nyertes ciklusai lehetővé tették, hogy kulturális, irodalmi, művészeti vonalon kiépüljön olyan bázis, ami vitán felül a párt által preferált szempontokat tartja szem előtt, és bár egyáltalán nem mentes a visszás jelenségektől, anomáliáktól, provincializmustól, egyes „házi kedvencek" előnyben részesítésétől – ez minden rezsim közös vonása –, nem lehet el-

menni a tény mellett, hogy a Fidesz és kulturális holdudvara létrehozott egy közeget, amely túlmutat a párton, annak politikáján, szorosabban értendő működési területein. Mire gondolunk?

Az elmúlt években a Fideszhez kötődő orgánumok elég sokat foglalkoztak olyan kérdésekkel, hogy mi a *konzervativizmus*, miként kellene definiálni azt, ami *konzervatív*, melyek a nemzeti értékek és az ezekhez való megfelelő hozzáállás, azt is figyelembe véve, hogy 2023-at írunk. A *Kommentár* tekintélyes részt vállal ebből a feladatból. A kormánypárt és körei az

elmúlt bő évtized során kiépítették vonalaikat az említett területeken, s ez sokszor túlmutat az egyes aktualitásokon, előadásokon, avatásokon, felújításokon stb. Bizonyos politikai, ideológiai közegek meghatározott embertípusok megjelenésének kedveznek – idézhetnénk Julius Evola vonatkozó gondolatait az *Íj és buzogány* kötetből –, s ugyan a liberális demokrácia finoman szólva nem ideális terep szellemi orientációjú emberek megjelenéséhez, elfogadható mikroklímák egy általánosan rossz világpolitikai struktúrán belül, kellemetlen felhőzet alatt is kialakulhatnak, melyek legalább valamelyest orientatív, iránymutató vonatkozással bírnak. Arra gondolunk, hogy Fideszhez közel álló értelmiségiek megalkottak egy olyan konzervatív miliőt, ami fogékony személyek irányában megtermékenyítő jellegű lehet. Ez pontosításra szorul.

A jelen korban, amit a nyugati, atlanti „szellemi", ideológiai hegemónia jellemez, a nehéznél is nehezebb valódi értékeket érvényesíteni, vitalitással rendelkező konzervatív politikát folytatni a „nagyvilág" létterein és porondján, s ez komoly kihívás elé állít minden politikai erőt, amely magát a politikai térfél jobboldalán határozza meg. Számos esetben megfigyelhettük, hogy markáns jobboldali retorikával rendelkező mozgalmak, amint bekerültek a nagypolitika húsdarálójába, a liberális presszió állandó jelenlétével lassanként sorra elhullajtották tépőfogaikat, és lekushadva, megtépázva, önmaguk árnyékaként vegetáltak a lassú kimúlás pillanatáig. Sajnos, ez bevett gyakorlat hazánkban és határainkon kívül is, ami a jobboldali erők működését illeti. Azonban a Fidesz teljesen más utat járt be, a párt valójában mindig is része akart lenni, majd valóban a részévé is vált a nagypolitikai játéktérnek, s ennek érdekében, természetesen, kompromisszumok teljes tárházát kellett alkalmazni. Ezzel az idomuló távolságtartással, különutas-mégis-alkalmazkodással olyan finomhangolási technikát fejlesztettek ki, ami, legalábbis Európában, párját ritkítja. A lavírozás olyan csúcstechnikája ez, amiről első látásra nem könnyű eldönteni, hogy valóban nemzeti/konzervatív, avagy inkább enged a nagypolitika felől érkező influenciáknak, és a nemzeti jelleg inkább cirkusz a népnek. Azért volt indokolt ez

a látszólag nagy ívet leírt bevezető, hogy lássuk, a helyzet korántsem egyszerű. Mégpedig azért nem, mert a 2023-as reálpolitikában, ami térfelünkön, régiónkban joggal nevezhető atlantista hatásoktól brutálisan átitatottnak, nem könnyű feladat olyan politikát folytatni, amely a saját szuverenitásra van tekintettel és nem a globalokratákéra.

Egy mai konzervatív identitású pártnak, amely a politikai játéktéren fut, szükségképpen magasabb színvonalú a szellemi, ideológiai háttere, az a politikabölcseleti, gondolati hátország, amiből táplálkozik, ahonnan éltető nedveit szívja. Kétségtelen, hogy a negyedik ciklusát élő Fidesz-kormányzat mögött van ilyen politikai, politológiai, kulturális, értelmiségi háttér. Ahogyan az sem kétséges, hogy ennek a háttérnek az érzékelhető, tapasztalható nívója és a között, amit ebből a kormány megvalósít, meglehetősen nagy a szakadék. Akkor is, ha ezzel az érintettek nyilván nem értenek egyet. Az igazságosság kedvéért ki kell mondani, hogy ennek vannak úgymond objektív és szubjektív okai, s az előbbiekről mondhatjuk, hogy ezekről kvázi nem nagyon tehet egyetlen magát nemzeti konzervatívnak nevező kormányzat sem, olyannyira kíméletlen az ellenszél. A nagypolitikai játéktér ugyanis olyan természetű, hogy a politika magas szinten tevékenykedő művészének kell lenni ahhoz, hogy egy kabinet valóban jobboldali és konzervatív – természetesen nem bármit konzerváló – értékeket juttasson érvényre. Ezen a téren – úgy tűnik legalábbis – nagyon nagy csodák nem várhatók, bár a korábbiakhoz képest megváltozott értelemben minden fronton háború van (nem csak Ukrajnában), így bármikor előállhat váratlan fordulat. Jelen pillanatban viszont érdekfeszítőbbnek tűnik az a hátország, aminek egyik fontos erőműve a *Kommentár* folyóirat. Miben áll egy ilyen lap és az azt körülvevő közeg jelentősége?

Ha egy konzervatív színezetű kormány nem is tudja, csak áttételeken keresztül, sok kirakatnak tűnő intézkedés foganatosításával – felújításokkal, parkszépítésekkel, „élhetőbb" településrendezésekkel – „nemzetibbé" tenni az országot, az a szellemi táptalaj, amiből kihajtott, ennél többre is képes lehet. A *Kommentár* egyes lapszámai, írásai ezt támasztják alá.

Mint a bevezetőben említettük, a tavalyi év harmadik *Kommentár*-kiadásának egyik fő témája a német *konzervatív forradalom* volt. A részletek tárgyalására itt nincs mód, de aki ismeri a 20. század első felének szellem- és ideológiatörténeti áramlatait, tisztában van vele, hogy a két világháború között szárba szökkent és komoly műveket, gondolati hullámzásokat keltett mozgalom vitán felül jobboldali volt és konzervatív. Ennek a konzervativizmusnak a vonatkozásait, áramlatait vizsgálják a *Kommentár* olyan ismert szerzői, mint Csejtei Dezső filozófiatörténész, egyetemi professzor, Békés Márton főszerkesztő vagy Pető Zoltán eszmetörténész. Ugyan a tanulmányok egy részén – és ez nem csupán a konzervatív forradalomra vonatkozó cikkekre érvényes – érezni némi polgári távolságtartást, akadémikus ízt, tán nem teljes azonosulást a tárggyal – alany és tárgy között nem mindig tűnik el teljes mértékben a válaszfal, ami a valódi értéshez elengedhetetlen –, kétségtelen, hogy értő írásokról van szó.

A lap pozitívuma, hogy nem múzeumi tárgyként kezeli a konzervatív eszmeiséget, holt tekercsként, amit belepett a por, kikezdett az enyészet, hanem eleven létszemléletként, amivel kezdeni kell valamit, ha már konzervatívnak nevezzük magunkat, s ugyan a kormányzat felé tett dicséretek néha enyhén émelyítőnek tűnnek, egy nagyon lényeges pontot ki kell hangsúlyozni. Annak a jelentőségét, hogy egy olyan *Kommentár*-lapszám, ami feldolgozza a Marinetti-féle *futurizmus*t, annak gyökere-

it, mozgatóit, elemzi az esetleges mai vonatkozásokat, beszél Oswald Spengler, Ernst Jünger monumentális életútjáról, munkásságáról, az ismertetett művek közé beemeli a katolikus, konzervatív kolumbiai gondolkozó, Nicolás Gómez Dávila Csejtei Dezső közreműködésével kiadott kötetét, alkalmas lehet fogékony emberek figyelmének megragadására valami magasabb rendű, értékesebb felé. Még ha a „politikacsinálás" többnyire kiábrándító valósága nem is képes, legfeljebb nyomokban kielégíteni egy konzervatív ember benső intellektuális, szellemi igényeit, az a miliő, amit a *Kommentár* képvisel egyes írásaiban, megszólító/eligazító erővel bírhat azok számára, akiknek túl kevés az, amit a napi politika sekélyessége kínál. Ha országunkat, régiónkat, a közéletet nem is lehet olyanformán megszervezni, hogy abban Nietzsche, Jünger vagy Arthur Moeller van den Bruck eszméi érdemben megjelenjenek, létezik egy „láthatatlan fluidum", ami magához tud vonzani értékes embereket, s ők akár a *Kommentár* révén is tovább léphetnek, elmélyülhetnek a lapban található témákban, eszmékben, s tanulmányaikat ezeken is túlhaladva, egyben felhasználva, folytathatják. Ez a folyóirat első számú és legfontosabb érdeme. Emellett van egy „jó hangulata" a külcsínnek is; szép a kiállítás, jók a fotók, a témához remekül illik például egy Arno Breker-szobor, s az épületek, architekturális elemek vizuálisan is támogatják azt az egyszerre kemény, elvhű és mély, a sorsot kézbe venni kívánó akaratot, ami a *konzervatív forradalom* alakjait áthatotta.

Ha vetünk egy pillantást a korábbi lapszámokra, egyes megközelítésekkel ugyan nem értünk egyet (például született írás az evolúció teóriájáról meglehetősen elfogadó hangnemben, de az elmúlt évek felettébb különös pandémiájának vizsgálatánál ugyancsak érdemes lenne a téma mélyére ásni), nem ritkán a szempontok is meglehetősen szerte ágazók, emellett a lap szerkesztői részéről nyilvánvalóan érthető, ám apolitikus/metapolitikus szemmel sokszor eltúlzottnak érzett kormánytömjénezést lehetne visszafogottabban tálalni, továbbá elég aggályosak a „hatalom a népé" és a nép mint szuverenitás-letéteményes jellegű eszmefuttatások (az igazságosság mint örök vezérlőelv jegyében), a *Kommentár*t is jobbról szemlélve megállapíthatjuk, hogy az ismertetőnk kiindulópontját képező kiadvány tartalma, színvonala kedvező benyomást keltett.

M. P.